

Szándékom a rezisztencia vizsgálatot rendszeresen és most már legalább hároméves anyagra számított növétérrel megismételni. Az ellenállóbb fajták közé be szeretném vonni az országban fellelhető nagyobb regenerata gyanús anyatelepek anyagát, a gyulai Robusta fellelhető anyatelepeit és az újabban külföldről kapott rezisztensnek jelzett fajtákat, azonkívül a törzsanyatelepekként — (C anyatelepek) elfogadott, de nem tőlünk származó anyatelepek anyagát és saját anyatelepeinket.

A pörbolyi csemetekert egy kis részét erre a célra kell fenntartani, mert itt most már öt éven keresztül megvan a 100%-os lehetősége a természetes fertőződésnek. Rezisztencia vizsgálatok folytatására alkalmasabb területet országunkban nem ismerek.

A fagynak és a különféle kéregelhalási jelenségeknek összefüggésével kapcsolatban megemlítem azt a megfigyelésem, hogy az idén tavaszal Karapancsán egy óriásnyáras erdőrészletben minden fán a tőszakasz délkeleti oldaláról induló fagyrepedések keletkeztek. Szolnok megyében is hasonló esetről hallottam. A fa kérgén feljebb kialakult folyásos foltok, melyek megjelenésükben eltérnek az egyéves hajtások tövén látható kéregelhalástól, ugyanebben az erdőrészben égtáj szerinti csoportosulást nem mutattak, faggyal való összefüggésük ezért teljesen bizonytalan, esetleg csak az, hogy a cserepes kérgű, jobban szigetelt törzsrész egészségesebb.

Az idei, a nyárák lombfakadásával egyidőben beköszöntött forróság mind a *Dotichiza*, mind a feltételezett baktériumos fertőzés visszaszorulását kell hogy okozza. A jövő tavaszt ezért igazolásul érdeklődéssel várom.

A valódi tavaszi fagykárok csökkentésére jó megoldásnak tartom a nyárák fehérfűzzel és zöldjuharral való elegyítését, mert lényegesen korábban fakadó és fagyra alig érzékeny lombjukkal mind az erős lehülést, mind a hirtelen felmelegedést csökkentik.

Gyorsannövő fafajok telepítésének lehetőségei a Duna-Tisza közén

V Á R K O N Y I L Á S Z L Ó írómérnök, Kecskemét

Népgazdaságunk jogos kívánsága, hogy gyors fejlődésünk érdekében gazdasági életünk minden vonalán — így az erdőgazdálkodás területén is — több és jobb minőségi termelvényt állítsunk elő adott területeken, rövidebb idő alatt. Országunk alacsony erdőszültségi százaléka, magas faanyag követelése kívánja tőlünk, hogy fokozott figyelemmel foglalkozzunk a gyorsannövő fafajokkal, amelyek rövidebb idő alatt adnak értékes faanyagot és ezzel behozatalunkat csökkentjük.

Jelenleg a gyorsannövő fafajok közül a *nemes-nyárákkal* (korai-, kései-, óriásnyár) és az *akác* telepítésének lehetőségeivel szeretnék foglalkozni.

Az erdőterületek a Duna—Tisza közén — idő folyamán — a növénytermesztés térhódítása folytán nagyrészt a gyengébb talajokra szorultak. Ezek nagyrészt homok vagy homokbuckás területek. E területeken sokfelé előfordul a nemesnyár mindhárom fő képviselője, a korai-, kései- és az óriásnyár. Megtalálhatjuk fiatal és középkorú állományokban. Idős állomány kevés van, de a fasorokban túltartott részeket is sokat találhatunk. Tervszerű telepítésével csak az utóbbi időben találkozunk. Az állományok fejlődési és egészségi állapota különböző, hiszen legtöbbször válogatás nélkül kerültek mindenfajta területre, a barna erdei talajtól a futóhomokig. Az

állományok fejlődése úgyszólván sehol sem kielégítő, még ott sem, ahol megfelelő talajra került. Ennek oka a sűrű állás, az ápolóvágások elmaradása, tehát a felismerés hiánya, hogy a nemesnyár-nevelés elsőrendű követelménye — a talajminőségen kívül — a növtér biztosítása. E követelmény szükségességét és hatását a fasorokban telepített nemesnyárak fejlődése bizonyítja, ahol a növtér legalább is két irányban biztosítva van.

A sikeres nemesnyár telepítésre három példát szeretnék felhozni. Egyik: *Petőfi-szállás vasútállomás melletti* kb. háromnegyed hold területű nemesnyár-állomány. Kora kb. 26 év, mellmagassági átmérő 30—40 cm-ig, famagasság 20—22 m, talaja homok, hálózata 3×4 m. Az állomány szép és fejlődőképes, bár most már gyéritésre szorul.

Másik: *Nyárlőrinc község határában* 10 kh területen az erdőgazdaság telepített nemesnyárat, fele területen tölgyvel keverve, másik felén akáccal úgy, hogy egyik sor nemesnyár, a másik sor akác. A tölgyelegyes nemesnyárból a tölgy eltűnt, vagy

Tízéves nemesnyár-telepítés Jánoshalmán.

alászorult. Gyéritve 2 évvel ezelőtt volt. Mellmagassági átmérő 10—14 cm, famagasság 8—12 m. A nyárállomány, mivel a tölgy helyét is el tudta foglalni, tehát növtére némileg volt, szépnek mondható. A másik részben gyérités nem volt, az akác majdnem teljesen eltűnt, vagy alászorult, a nyár kétoldali növtér birtokában lényegesen szebben fejlődött, mint a sűrűbb állású előző állomány. Természetesen mindkét rész gyéritésre szorul, ezt ősszel hajtjuk végre. A talajszelvény tanúsága szerint a homokborítás 50—60 cm, alatta vastag letemetett szint van. Az állomány jelenleg 10—11 éves.

Kúnfehértó község határában telepített az erdőgazdaság nagyobb területen nemesnyárat 150×150 cm hálózatban. Az egyik — talaj szempontjából ki nem választott területen — kb. 2 kh nagyságú területen úgy telepített, hogy 2 sort egymás mellé (150 cm-re), a következő 2—2 sort jobbra és balra 4 m-re tettük, tehát minden sornak egyoldali növtérrel biztosítottunk. A telepítés 1949-ben történt. A különbség a környező ugyanolyan korú állományhoz viszonyítva már a harmadik évben felismerhető volt, később pedig feltűnő. Ezek a példák élénken mutatják a növtér szükségességét a nemesnyárnál.

Az erdészeti tudomány, a múlt jó és rossz tapasztalatai megadják a lehetőséget arra, hogy az erdőgazdaságok területén az eddiginél bátrabban, nagyobb területen foglalkozzunk a nemesnyárral. A jövőbeni fejlődésnél, mint nemesnyár-területekkel számolhatunk az árterek egy részével, ahol még jelenleg gyenge, vagy legalább is kevés hozamú füzesek állnak, nem kis mértékben pedig rongtott szilések. Ezeket az állományokat sürgősen fel kell számolni, s helyébe nemesnyárat, vagy ahol az kívá-

natos, tölgyel vegyes nemesnyár-állományokat kell telepíteni. Erre szép és biztató képet lehet látni a kiskúnsági erdőgazdaság dunai árterületén.

Az erdőgazdaságok homokterületei is adnak az eddiginél bővebb lehetőséget a nemesnyár-telepítésre. A talajszelvények komoly alapot biztosítanak arra, hogy megfelelő fafajt vigyünk az adott talajra. Ismerve a fafaj szükségletét és a talaj adottságait, biztonságosan tervezhetünk. Olyan homokterületeinken, ahol a letemetett szint 50—60 cm mélyen megtalálható, telepítsünk nemesnyárat vagy tölgyel elegyes nemesnyárat, természetesen a talaj szóda-tartalmától függően. Ilyen megfelelő terület foltokban tekintélyes mennyiségű van, de ezek helyét csak talajszelvény-hálózattal

Harmincéves nemesnyár-ültetés (Petőfiszállás)

tudjuk megállapítani. A telepítésnél tartsuk be a 2×3 , vagy 3×3 méteres hálózatot. Természetesen megfelelő tömítőfákról kell gondoskodni a talajvédelem és a serkentés szempontjából. Tömítőfának alkalmas a vidéken a celtisz s juharok egyaránt.

Ha élünk a tudomány eredményeinek mai fejlettségével, amit a gyakorlat is alátámaszt, pár éven belül szép, fiatal, növekedésképes nemesnyár-állományok lesznek azon a területen, ahol most még semmi sincs, vagy rossz, gyenge, rontott állományok vannak. Növelhetjük nemesnyár-telepítéseinket azáltal is, hogy a tölgy, fenyő stb. telepítéseknél 6×6 m, vagy 8×8 méteres hálózatban bevisszük. Itt feltétlenül *ügyelnünk kell a nyár ápolására*, nehogy a fő fafajok elnyomására vezessen.

A nemesnyárok ápolásának gyakori, feltétlenül szükséges végrehajtásáról feles-

leges beszélni. Csak azért említem, mert sok „teljes“ sűrűségű fiatal nemesnyár-állomány van minden elegendő nélkül. „Nyúljunk bele“ bátran, ritkítsunk bátran. A szükséges talajvédelmet itt is megadják a törevágott egyedek sarjhajtásai. Foglalkozunk szinte egyedileg a meghagyandóknak szánt fácskákkal, a felnyesés, tehát törzs-ápolás szempontjából.

Külön kell beszélnünk az erdőnkívüli fásítások területén a nemesnyár-telepítés lehetőségeivel, annál is inkább, mert ezen területek talajai lényegesen jobbak, s ezért jórészükben megfelelnek a nemesnyár követelményeinek. A Duna—Tisza köze út- és vasútvonalai jórészen fátlanok, pedig talajuk a homokbuckák és a szikések kivéte-

Útfásítás

lével alkalmas nemesnyár telepítésre. A belvíz-levezető csatornák hasonlóan nagyrészükben bő lehetőséget adnak a jövőben. A jó legelők és a községek belterületi szintén hálás területei a nemesnyár nevelésnek. Megállapítható, hogy az erdőnkívüli fásítás területén hosszú évek óta a nemesnyár nagyobb szerepet kapott, mint az üzemi területeken. Szép és már eredményeiben felmérhető példákat lehet erre látni sokfelé. Ilyen Kerekegyháza község főtere és utcái, Rém község utcáinak egy része, a műutak egy-egy szakasza.

Fokozott szerepet kell adni a nemesnyárnak a mesgyék fásításánál, valamint a mezővédő erdősávok telepítésénél. Egyes állami gazdaságoknál már most is szép eredményeket lehet látni, bár a mezővédő erdősávok, s ezen belül a nemesnyár növelésének lehetőségei a mezőgazdaság szocialista átszervezése után kapnak teret, mert megszűnik a parcellák tulajdonosainak ellenállása.

A nemesnyár telepítésének fokozása azt a követelményt támasztja az erdőgazdaságokkal szemben, hogy méreteiben és minőségében elsörendű, fajtiszta csemetéket és

suhángokat neveljünk. Ha ez a megállapítás vonatkozik az üzemi erdősítések csemeteszükségletére, még inkább kötelező az erdőnkívüli fásítás csemete- és suhángszükségletére.

Jó és megbízható anyag gyors fejlődést biztosít, az érdekeltek látják a kézzelfogható eredményt, ezért jobban megbecsülik, ápolják és óvják.

Véleményem szerint tehát *gondos talajelemzéssel találunk a jelenleginél bővebb lehetőséget a nemesnyár telepítésre a Duna—Tisza közén.* Ezek kihasználása rövid időn belül lényegesen enyhíteni tudja a faanyag behozatalt.

A másik közkedvelt, gyorsannövő fafajjal, az akác telepítésének lehetőségével kívánok röviden foglalkozni. Az akác előnyei közismertek lettek, amikor megjelent a Duna—Tisza közén. Magas tüzelő-értékén kívül parasztságunk úgyszólván minden gazdasági, iparifa szükségletét megtalálta benne. Gyorsan tért hódított és telepítése, második, harmadik sarjaztatása rohamosan nagy területeket hódított. Sajnos, a be-telepített területek nagyobb része gyenge homoktalaj volt, az akác magas talajigényét nem elégítette ki. *Jelenleg a rontott akácok tömegét láthatjuk mindenfelé.* Feladatunk az, hogy *felszámoljuk* ezen rontott akácokat és helyére igénytelenebb fákat, erdei- és feketefenyőt, esetleg szürkenyárat vigyünk.

Az akác a felsőszintből él, tehát a letemetett szint szerepe csak kismértékben és vízgazdálkodás szempontjából vehető figyelembe. *Telepítsünk akácot és szorítsuk vissza olyan területekre, ahol a felsőszint biztosítja az akác követelményeit.* Gondolok itt a felsőszintjében elegendő humusszal rendelkező homoktalajokra. Példaként említem a Kiskunhalas, Kiskörös-környéki gazdák útmutatását, kik az 1920-as években homokszántóikból erdősítettek be 1—2 kh-t. E területeken levő akácállományok szépek és fejlődőképesek, legtöbbjük első sarjgeneráció.

Komoly területen, kb. 500 kh-n, próbálkozás történt Kiskunhalas határában, Debeák-pusztán 1938—1940. évben akáctelepítéssel homokbuckás területen. A területet 60 cm mélyen forgatták meg kézierővel, három évig, amíg a forgatás víztároló hatása érvényesült, az akác feltűnően szépen fejlődött, utána megállt, majd kezdett elszáradni. Jelenleg csak itt-ott, a kedvezőbb foltokban van belőle pár csoport, vagy egyed. Szeretnék kitérni arra a több példával bizonyítható körülményre, hogy a gyenge, alsószint nélküli homokbuckákon (Illancs) a fenyők között elszórt akác szépen fejlődik. Ajánlatos tehát a fenyőtelepítéseinkben elszórtan akácot is telepíteni. Ezt a tételt *dr. Babos* tudományos alapon bizonyította. Véleményem és tapasztalatom szerint az akácot a fenyővel egyidőben kell elültetni, mert a későbbi bevitelnél már nem használhatja a teljes talajelőkészítés előnyeit és fejlődésében elmarad.

Mindezek szerint az akácot, mint értékes fát telepítsük és becsüljük, de a túlzott erőszakolás felesleges pénzkiadás.

Gyorsan növő fafajok az Ormánságon

SOMOGYI ZOLTÁN erdőmérnök. Pécs

A 31. erdőgazdasági táj, az Ormánság, Baranya megye déli térségét, a Dráva menti ártéri és a pécsi medence Pécs—Szigetvár—Barcs útvonalától délre eső lapályi részeket öleli fel. Talajának kialakulása a két elkülönülő, bár élesen el nem határolódó résznek megfelelően eltérően történt.

Az ártéri területeken a talajképződés a Dráva folyó hatására ment végbe. Valaha ez a vidék teljes egészében vízjárta terület volt, ahol a nagy kiterjedésű mocsarak között kisebb-nagyobb erdős ligetek tették változatossá a tájat. A folyó kiöntései alkalmával homok és iszapból álló üledék rakódott le, melyen mocsári növényzet telepedett meg. Ezen növényzetből alakult ki az Ormánság mélyebb részeinek uralkodó talaja, a fekete réti agyagtalaj. Egyes